

Asia: VN/2215/2025

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin lausunto Viestintäministeriön lausuntopyyntöön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Traficomın näkemyksen mukaan hankintatietovarantohankkeen taustalla vaikuttavat tavoitteet mm. avoimuuden lisäämisestä voisi ratkaista muulla, kustannustehokkaalla ja riskit huomioivammalla tavalla, kuten olemassa olevia tiedon keräämistapoja kehittämällä. Tiedon keräämisessä tulisi huomioida paremmin myös hankintayksiköiden ja tarjoajien todelliset käytännön tarpeet ja rajoitteet, jotta kerättävästä tiedosta olisi aidosti ja laajemmalle käyttäjämäärälle hyötyä esim. hankintayksiköiden tiedolla johtamiseen ja kilpailun lisääntymiseen niillä markkinoilla missä se on mahdollista.

Tietojen kasautumisvaikutukset

Esitysluonnoksen kasautumisvaikutuksia ei ole arvioitu sellaisella tavalla, jota turvallisuusviranomaisen voi pitää riittävänä kokonaisuuden kannalta tai oman toimintansa erityispiirteet huomioivana. Turvallisuusviranomaisroolinsa vuoksi Traficom katsoo, että sen kuuluminen lain soveltamisalaan ilman esitettyä laajempaa harkinnanvaraisuutta tietojen toimittamisvelvollisuuden osalta muodostaa merkittävän riskin. Tietojen toimittamisen tulisi viraston osalta rajoittua sellaisiin sisältöihin, joissa kasautumisen seuraukset hankintatietovarantoon kohdistuvissa tietojen väärinkäytöstilanteissa olisivat hallittavissa ja hyväksyttävissä. Tietojen kasautumisessa tulisi arvioida tarkemmin erilaiset riskit siitä, ettei kerran julkistettuja tietoja voi vetää takaisin ja poistaa tavalla, joka saattaisi tilanteen samaksi, joka vallitsi ennen toimittamista.

Toimittamisvelvollisuuden laajuutta ja kasautumista arvioitaessa olisi huomioitava, että turvallisuusviranomaisena toimimisesta seuraa, että viraston hankintojen kokonaisuudessa muillakin kuin putu-hankinnoilla on suoria ja liitännäisiä vaikutuksia kansallisen tason turvallisuuteen ja varautumiseen. Nyt esitetyssä laajuudessa hankintatietovarannon tiedot olisivat potentiaalinen väärinkäytösten kohde ja ne muodostaisivat eritasoisia turvallisuusriskejä yksittäisille henkilöille, yrityksille, hankintayksiköille ja valtiolle. Traficominnasta kertyisi liian yksityiskohtaista tietoa mm. siitä minkä yritysten kautta, millä tuotteilla, palveluilla ja tekniikoilla se tuottaa turvallisuuteen ja/tai varautumiseen kuuluvia viranomaistehtäviään.

Väärinkäytöstilanteissa tiedosta pystyisi helposti myös vertaamaan toimivatko muut hankintayksiköt (tieto)turvallisuuskriittisissä hankinnoissaan ja varautumisessaan esimerkiksi samojen toimittajien ja teknisten ratkaisujen varassa, joita Traficom käyttää. Vertailutiedosta olisi siten luettavissa toisten hankintayksiköiden mahdollisia heikkouksia, kun nähtäisiin millaisin hankinnoin, kuinka paljon ja erityisesti kuinka vähän taloudellisia resursseja on käytetty esim. varautumiseen liittyviin hankintoihin.

Saavutettavat hyödyt suhteessa kustannuksiin

Traficom katsoo, että esityksellä tavoiteltavat hyödyt ja hankintatietovarannosta hyötyvien tahojen lukumäärä suhteessa kustannuksista ja manuaalisesta työstä vastaavien tahojen määrään ja resursseihin eivät korreloi riittävällä tavalla keskenään. Kokemusperäisen tiedon valossa esitys vaikuttaa kustannusvaikutuksiltaan epärealistiselta, kun hankintatoimen ja ostolaskujen käsittelyn todellisuuden rajoitteita ei ole huomioitu asiallisella tavalla tai ne on sivuutettu arvioinnissa kokonaan.

Traficom arvioi oman hankintatoimensa osalta, että kilpailutustunnisteen lisäämisestä aiheutuva hallinnollisen työn lisääntyvä määrä ja toteuttamisen käytännön haasteet olisivat lähimmin verrattavissa sopimustunnisteen käyttöönottamiseen ostolaskuilla. Kun ostolaskuja toimittavia tahoja on lukumääräisesti paljon ja ostolaskuja tulee jatkuvasti nk. kertatoimittajilta, kilpailutustunnisteen saaminen laskulle sekä sen tarkistamiseen tai mahdolliseen puuttumiseen liittyvä manuaalinen työmäärä ei saatuun kokemukseen pohjautuen tulisi kilpailutustunnisteenkaan kohdalla onnistumaan esityksen mukaisesti.

Ostolaskujen käsittelyprosessiin tietojen toimittamista koskevan vaatimuksen arvioidaan vaikuttavan mm. siten, että viraston ostolaskuprosessiin tarvittaisiin täysin uusi, luovutettavien ja toimittamisvelvollisuuden ulkopuolelle jäävien tietosisältöjen arviointiin keskittyviä menettelyvaihe, jonka toteuttamista ei voida realistisesti pitää ostolaskuja käsittelevien henkilöiden vastuuna, vaan johon olisi resursoitava tietosuojaan ja hankintoihin perehtyneiden juristien panosta. Kun tietovarantohankkeen kanssa on yhtäaikaaisesti valmisteilla hankintalain uudistus, joka osaltaan tulee lisäämään samojen käytettävissä olevien henkilöresurssien hallinnollista työtaakkaa, on selvää, että uusien tehtävien vaatima työaika on pois jostakin muusta, kuten varsinaisten kilpailutusten valmistelusta.

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista?

-

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista?

-

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista?

-

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

-

Vuovirta Matleena
Traficom